

dr hab. Julia Kurek prof.

AS Szczecin dnia 19.09.2024

Wydział Grafiki

Akademia Sztuki w Szczecinie

Recenzja w postępowaniu o nadanie tytułu doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, wszczętym przez Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu na wniosek dr Marty Bosowskiej, za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej.

W związku z powierzeniem mi funkcji recenzentki w wyżej wymienionym przewodzie o nadanie stopnia doktora habilitowanego, działając na podstawie art. 221 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (z późniejszymi zmianami), przedkładam ocenę dorobku oraz osiągnięć artystycznych kandydatki do stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Podstawowe dane o kandydatce

Dr Marta Bosowska ukończyła Akademię Sztuk Pięknych w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz) w 2009 roku, uzyskując z wyróżnieniem tytuł magistra sztuki. Promotorem jej pracy magisterskiej teoretycznej, zatytułowanej „Dzieła pamięcią tworzone: pamięć jako materia i tworzywo dzieła”, była prof. Jolanta Dąbkowska-Zydroń, natomiast promotorami części artystycznej byli prof. Jan Berdyszak i prof. Marcin Berdyszak.

W 2016 roku obroniła doktorat na Wydziale Rzeźby i Działań Przestrzennych Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. Jej rozprawa doktorska nosiła tytuł „Mnemotechnika. Pozostałość jako niezależny byt i nośnik pamięci w performance”, a promotorem był

prof. Janusz Bałdyga. Tytuł doktora sztuki nadano jej uchwałą Rady Wydziału.

Pracę na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu rozpoczęła w 2011 roku jako asystentka prof. Janusza Bałdygi w Pracowni Sztuki Performance. Po uzyskaniu stopnia doktora

w 2016 roku objęła stanowisko adiunkta, kontynuując pracę dydaktyczną i naukową w VII Pracowni Rzeźby i Działań Przestrzennych Performance na Wydziale Rzeźby, nadal prowadzonej przez prof. Janusza Bałdygę.

Dorobek artystyczny, dydaktyczny i popularyzatorski

Dr Marta Bosowska to artystka z bogatym dorobkiem artystycznym, dydaktycznym i popularyzatorskim, która ma istotny wpływ na rozwój współczesnej sztuki, szczególnie w obszarze performansu. Jej twórczość koncentruje się na działaniach site-specific, rzeźbie oraz performansie, ze szczególnym naciskiem na relacje między ciałem, przestrzenią i pamięcią. Wśród jej ważniejszych osiągnięć artystycznych znajduje się cykl "Vulnerability" (2017–2023), który obejmuje zarówno działania performatywne, jak i instalacje prezentowane na międzynarodowych festiwalach sztuki.

Artystka ma na swoim koncie ponad 30 wystaw zbiorowych na arenie międzynarodowej, w takich miejscach jak Galeria Meno Parkas w Kownie, Galeria Kunst Music Design w Bergen oraz Galeria Kubus EXPORT w Wiedniu. Zrealizowała ponad 10 wystaw indywidualnych, w tym „V” w Galerii Rotunda w Poznaniu oraz „Próg” w The Writers Square w Belfaście, w których ukazała swoją wszechstronność, operując różnorodnymi formami wyrazu artystycznego. Ponadto brała udział w ponad 20 międzynarodowych festiwalach i biennale sztuki, w tym Performance Platform Lublin, S-MOM Overload w Kownie oraz Strei!fen Festival w Niemczech, które odgrywają kluczową rolę w promowaniu sztuki performans na arenie międzynarodowej.

W swojej pracy dydaktycznej kładzie nacisk na rozwijanie indywidualnych postaw twórczych w kontekście sztuki performansu, organizując liczne warsztaty oraz

plenerowe działania artystyczne. Aktywnie współpracuje z międzynarodowymi instytucjami akademickimi, wspierając rozwój młodych artystów oraz promując sztukę performansu na arenie międzynarodowej.

W ramach swojej działalności popularyzatorskiej dr Marta Bosowska odgrywa istotną rolę w promowaniu performansu, współpracując z fundacjami oraz organizując festiwale i wydarzenia artystyczne, które integrują środowisko sztuki performansu zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Jej działalność w obszarze artystycznym, dydaktycznym, jak i popularyzatorskim, stanowi istotny wkład w edukację artystyczną.

Ocena osiągnięcia wskazanego jako podstawa w niniejszym postępowaniu

Dr Marta Bosowska w swoim autoreferacie „Cykl V” odnosi się zarówno do osobistych doświadczeń, jak i do historii miejsc, w których realizuje swoje działania artystyczne. Cykl, rozwijający się od 2016 roku po uzyskaniu doktoratu, kontynuuje wcześniejsze poszukiwania twórcze, obejmując różnorodne performansy, instalacje site-specific oraz obiekty. W pracach tych kluczową rolę odgrywa efemeryczność oraz złożone relacje między ciałem, przestrzenią i pamięcią. Każde działanie jest odpowiedzią na konkretne historie miejsc, które artystka wybiera do swoich performansów. Jej twórczość nie ogranicza się tylko do formy wizualnej – poprzez swoje prace pokazuje, jak pamięć, zarówno indywidualna, jak i zbiorowa, może wpływać na znaczenie przestrzeni. Ważnym punktem wyjścia dla wielu jej działań są również motywy autobiograficzne, które w subtelny sposób przenikają do jej prac, dodając im dodatkowego wymiaru osobistego i emocjonalnego.

W „Cyklu V” Marta Bosowska sięga po różnorodne tematy, czerpiąc inspiracje zarówno z lokalnych legend, jak i historii związanych z konkretnymi miejscami. W performansie „Stunden im Sand I”, który zrealizowała w opuszczonym budynku kolonialnego miasteczka Kolmanskop na pustyni Namib, historia „wymarłego miasta”, które niegdyś było miejscem luksusowym, staje się punktem wyjścia do jej działania. W realizacji „Stunden im Sand II” inspiracją był trudny temat związany z

historią ludobójstwa

plemienia Herero przez niemieckich kolonizatorów. W tym działaniu artystka odniosła się bezpośrednio do historii torturowanych osób, które musiały wytrwać na wydnie pustynnej przez kilka dni w godzinach najsilniejszego promieniowania słońca.

Starając się odczuć ten proces, podjęła się również tej próby. Działanie trwało 11 godzin. Z kolei temat degradacji społecznej oraz życie w trudnych toksycznych warunkach było punktem wyjścia w performansie „Pion Ki – Pro ni(K)t”, zrealizowanym na terenie byłej elektrowni. W „Forbidden Step” artystka opiera się na przemysłeniach inspirowanych historią walki o prawa kobiet, w tym kontekstem fabryki kabli (Nokia) w Helsinkach. Pojawiają się również działania związane z tematami religijnymi. Przykładem jest performans „Hollow” zrealizowany w Ost-West-Friedenskirche w Parku Olimpijskim w Monachium. Działanie to zainspirowane było historią Timofeja Prochorowa, który nielegalnie zbudował kościół z gruzów powojennych. Innym przykładem jej działania odnoszącego się do historii miejsca i pamięci jest „Flowers for Mother”, który zrealizowała na placu Muzealnym we Lwowie. Inspiracją do jego powstania była historia żołnierza ukrywającego przed matką swój udział w walkach na froncie. Natomiast w performansie „Hop(e) and Lie — Nada i laži” artystka podejmuje tematy związane z tożsamością oraz społecznymi i historycznymi narracjami, wykorzystując do tego symboliczne motywy jabłek i trampoliny. Poprzez te artefakty odnosi się do relacji między nadzieją a kłamstwem, jednocześnie osadzając swoje działanie w kontekście lokalnych opowieści.

Doceniam postawę artystyczną Marty Bosowskiej, w której analiza przestrzeni i jej historii stanowi fundament działań. Artystka subtelnie, ale w przemyślany sposób odnosi się do miejsc, zagłębiając się w ich złożoną przeszłość i konteksty. To podejście wzbogaca znaczeniową warstwę jej twórczości, jednocześnie skłaniając do refleksji nad własnym stosunkiem do miejsc i ich historii. Dzięki temu performansy te są nie tylko formą artystycznego wyrazu, ale także dialogiem z przestrzenią, nawiązującym do jej wielowarstwowej przeszłości.

W działaniach Marty Bosowskiej dostrzegam powtarzające się motywy, które stanowią charakterystyczny element jej twórczości. Przykładem są subtelne gesty, takie jak układanie rąk w określonych pozycjach, widoczne w performansach

„Stunden im Sand I”, „Flowers for Mother” oraz „reVert”. Powtarzającym się artefaktem są także jabłka, które artystka wykorzystuje w różnych kontekstach, łącząc je z symboliką upadku człowieka, grzechu, płodności oraz wiecznej młodości. W działaniach takich jak „Hollow” „Hop(e) and Lie” oraz „reVert” jabłka stanowią istotny element, a ich obecność nadaje pracom dodatkowy wymiar znaczeniowy.

W performansach „Hollow” oraz „Pion Ki – Pro ni(K)t” artystka przez dłuższy czas przemierza wybrane miejsca, angażując ciało w dialog z przestrzenią. Z kolei w „Flowers for Mother”, „Stunden im Sand II” oraz „Forbidden Step” pozostaje w jednym miejscu w bezruchu, co dodatkowo wzmacnia przekaz jej działań. Proces i długość realizacji performansów mają kluczowe znaczenie – czas trwania, który czasami wynosi nawet godziny, pozwala na całkowite wejście w proces twórczy i dogłębną eksplorację przestrzeni.

Cenię takie podejście, które opiera się na pełnym skupieniu podczas realizacji artystycznych założeń. Artystka świadomie buduje konstrukcję swoich działań, konsekwentnie dążąc do pełnego wyrażenia idei. Prostota jej prac, mimo bogactwa znaczeń, przemawia do mnie – forma jest zredukowana do minimum, dzięki czemu można skupić się na istocie przekazu. Nawet w bardziej złożonych realizacjach, jak tryptyk „V”, składający się z kilku elementów – rysunku, grafiki i obiektu – każdy z nich jest ze sobą spójny.

Symbol „V” pojawiał się w twórczości Marty Bosowskiej już wcześniej, lecz po odkryciu prac Any Mendiety zyskał dla niej nowe, głębsze znaczenie. Artystka w swoim tryptyku wprowadza pojęcia matematyczne, używając znaku „V” w różnych konfiguracjach ($\geq V <$, $< V \geq$), symbolicznie odnosząc się do relacji porządku i równowagi. Centralnym elementem tryptyku jest autoportret, na którym wykonuje gest „V” – symbolizujący pokój lub zwycięstwo, ale jednocześnie, w niektórych kulturach, będący gestem obraźliwym. Artystka świadomie gra z tymi znaczeniami, wprowadzając elementy niejednoznaczności i złożoności interpretacyjnej. Ten wielowymiarowy symbolizm wzmacnia głębię pracy, prowokując odbiorcę do refleksji nad różnymi znaczeniami, które symbol „V” może przybrać w zależności od

kontekstu.

Instalacja site-specific „reVert”, będąca podsumowaniem Cyklu V, wzbogaca jego odbiór. Składają się na nią: realizacja performans, „Limb” – znaleziony konar drzewa oraz „Ambona” – obiekt z wyciętą literą V przypominający ambonę sakralną i myśliwską, który jak zaznacza artystka „jest matrycą wszystkich innych obiektów z cyklu i gestów z performance’ów”. Naprzeciwko „Ambony” umiejscowiony był tryptyk „V” do którego wyraźnie nawiązywała podczas swojego działania używając tych samych gestów, które są widoczne na grafice centralnej. Dzięki temu połączeniu performans zyskał dodatkową warstwę znaczeniową, wzmacniając przekaz dotyczący związków między ciałem, przestrzenią a pamięcią.

Marta Bosowska w swojej twórczości często podejmuje temat odbudowy i nadawania nowych znaczeń co widać w jej działaniach artystycznych koncentrujących się na przywracaniu wartości obiektom i miejscom, które noszą ślady historii. Moją szczególną uwagę zwrócił jej szacunek do znalezionych przedmiotów, którym nadaje nowe znaczenie naprawiając je. Używa do tego techniki kintsugi. Gałąź „Limb”, wieszak oraz poroże jelenia, których ubytki zostały wypełnione złotem, stają się nie tylko świadectwem minionych wydarzeń, ale również nośnikami nowych treści. Z jednej strony są „szczelinami istnienia”, zapisem historii, z drugiej – podobnie jak hełm użyty w performansie „Flowers for Mother” – poddane ozłoceniu, stają się elementem artystycznej transformacji. Artystka, poprzez wypełnienie ubytków złotem, wydobywa ukrytą wartość tych obiektów, podkreślając niedoskonałość jako istotny element istnienia. Znalezione przez nią przedmioty stanowią nośniki pamięci przestrzeni, z których pochodzą. Dbłość o nie nadaje cyklowi „V” kontemplacyjnego charakteru. Każda praca to synteza dogłębnej analizy przestrzeni i czasu, przekształcona w wyrazistą formę artystyczną. Całość instalacji tworzy hybrydę, która scala różnorodne wątki podejmowane przez artystkę w ostatnich latach.

Podsumowując, prace Marty Bosowskiej z cyklu „V” to dojrzały projekt artystyczny, świadczący o jej głębokiej refleksji dotyczącej przestrzeni, znaczeniem przeszłości oraz umiejętności operowania różnorodnymi mediami. Artystka tworzy prace, które angażują zarówno intelektualnie, jak i emocjonalnie, pozostawiając przestrzeń na refleksję nad historią, pamięcią i przemijaniem.

Konkluzja

Z perspektywy recenzentki oceniającej dzieła stanowiące podstawę przewodu habilitacyjnego, pragnę podkreślić, że mamy do czynienia z artystką, która z pełną świadomością i precyzją rozwija swoją twórczość. Proces twórczy dr Marty Bosowskiej charakteryzuje się głęboką refleksją nad formą i treścią, co widoczne jest w jej umiejętności łączenia różnych mediów oraz w świadomym kształtowaniu treści w celu osiągnięcia zamierzonego przekazu artystycznego. Jej prace ukazują dojrzałość artystyczną i konsekwencję w realizacji założeń twórczych, a także świadczą o jej umiejętności interpretacji i przekształcania kontekstów historycznych i kulturowych w nowoczesne narracje artystyczne. Artystka wyróżnia się umiejętnością podejmowania trudnych tematów, takich jak pamięć, historia oraz tożsamość miejsca, inteligentnie odnosząc się do nich i tworząc prace będące formalną i conceptualną syntezą jej poszukiwań. Jej artystyczne działania stanowią istotny głos w szczególności w obszarze sztuki performansu, wzbogacając dyscyplinę sztuk pięknych.

W kontekście wymogów ustawowych, dr Marta Bosowska spełnia kryterium wniesienia znacznego wkładu w rozwój dyscypliny.

Pozytywnie oceniam dzieła wskazane jako podstawa postępowania habilitacyjnego oraz dorobek dr Marty Bosowskiej. Uważam, że jej kandydatura na stopień doktora habilitowanego jest w pełni uzasadniona. Zarówno dzieło, jak i dorobek spełniają warunki określone w art. 221 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku z późniejszymi zmianami.

Szczecin dnia 19.09.2024

dr hab. Julia Kurek prof. AS